

DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA

Dorota Młodowicz, Rafał Radecki, Danuta Włoch

Inspekcja Ochrony Środowiska jest organem powołanym do kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska oraz badania stanu środowiska. W wyniku swojej działalności tworzy różnorakie rejestry, bazy, archiwa, dzięki którym może lepiej i sprawniej przyglądać się zmianom zachodzącym w środowisku, monitorować i zapobiegać zanieczyszczeniom środowiska oraz realizować zasadę zrównoważonego rozwoju.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach jako część struktury Inspekcji Ochrony Środowiska wchodzi w skład zespolonej administracji wojewódzkiej prowadząc działalność, która uwzględnia wytyczne Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz potrzeby Wojewody Śląskiego i innych organów rządowych i samorządowych.

Realizując swoje zadania IOŚ współdziała z innymi organami kontroli, w tym, między innymi, z Najwyższą Izbą Kontroli, Państwową Inspekcją Pracy, Państwową Inspekcją Sanitarną, Inspekcją Handlową, Inspekcją Transportu Drogowego, a także Państwową Strażą Pożarną, Policją i administracją celną.

Unia Europejska uznaje za priorytetowe zadanie walkę z pogarszającym się stanem środowiska, wymagającą rozwijania i umacniania współpracy w tej dziedzinie. Realizacja tego zadania w myśl postanowień art. 80 ust. 2 Traktatu Unii Europejskiej winna się koncentrować w szczególności na następujących kierunkach działania:

- kontrola poziomu zanieczyszczeń,
- zwalczanie zanieczyszczeń powietrza i wody na szczeblu regionalnym i ponadregionalnym,
- klasyfikacja i bezpieczne obchodzenie się z substancjami niebezpiecznymi,

- bezpieczne funkcjonowanie zakładów przemysłowych,
- efektywna produkcja energii elektrycznej i racjonalne jej wykorzystywanie,
- zmniejszenie ilości odpadów i bezpieczny ich odzysk lub unieszkodliwianie,
- oddziaływanie rolnictwa na środowisko naturalne,
- ochrona lasów, flory i fauny,
- planowanie gospodarki gruntami,
- włączenie się do rozwiązywania problemu globalnego dotyczącego zmian klimatycznych.

Skuteczność poszczególnych rozwiązań dotyczących ochrony środowiska w dużym stopniu zależy od kontroli ich przestrzegania. Najlepsze rozwiązania prawne nie spełnią swojego zadania, jeżeli nie będzie możliwości skutecznego sprawdzenia ich realizacji w praktyce. Z drugiej strony organy, dokonując kontroli, winny postępować w sposób nie naruszający uzasadnionych interesów jednostki kontrolowanej. Nie bez znaczenia jest również to, aby dane pozyskane w wyniku kontroli spełniały wszystkie wymagania kodeksu postępowania administracyjnego, w tym mogły stanowić dowody w postępowaniu.

Przedmiotem kontroli Inspekcji Ochrony Środowiska są wszelkie instalacje i zakłady, z których emisje zanieczyszczeń do powietrza, do wód lub do ziemi, oraz w których działania w zakresie gospodarki odpadami podlegają wymogom dotyczącym uzyskania pozwolenia lub zezwolenia, oraz których eksploatacja wykracza poza ramy powszechnego korzystania ze środowiska. Większość kontroli ma charakter planowy i wynika z ogólnej polityki państwa dążenia do realizacji założonych celów ekologicznych. W plano-

wanych kontrolach uwzględniane są również uwarunkowania regionalne.

W przypadkach stwierdzonych podczas kontroli naruszeń wymagań ochrony środowiska, WIOŚ stosuje określone prawem środki dyscyplinujące i karne:

- o charakterze pieniężnym – decyzje o karach i mandaty,
- o charakterze niepieniężnym – zarządzenia kontrolne, wystąpienia do innych organów,

decyzje o wstrzymaniu działalności, decyzje wyznaczające termin usunięcia naruszeń lub zaniedbań.

Celem stosowanych sankcji jest przymuszenie podmiotów do spełnienia obowiązków wynikających z przepisów prawa, pozwoleń lub zezwoleń (decyzji) określających zakres i warunki korzystania ze środowiska oraz wyeliminowanie zagrożeń środowiska.

1. Działania kontrolne w 2005 roku

Wg stanu na 31.12.2005 r. ilość zakładów pozostająca w ewidencji WIOŚ w Katowicach wynosi: 7098. W stosunku do roku 2004 liczba ta uległa zwiększeniu o ok. 4 %.

W miejsce podmiotów, które zostały zlikwidowane z różnych powodów (np. ekonomicznych) powstały nowe, często o tym samym profilu. Obok

znaczących zakładów, które trafiają do bazy WIOŚ w wyniku informacji o oddaniu do użytkowania bądź uzyskania nowych pozwoleń lub zezwoleń, powstają też zupełnie nowe podmioty, szczególnie w kategorii małych przedsiębiorstw, które do tej ewidencji trafiają najczęściej w związku z wnioskami obywateli o podjęcie interwencji.

Tabela 1. Cele działalności kontrolnej WIOŚ w Katowicach

	Cel kontrolny	Liczba kontroli	Procent stwierdzonych naruszeń
1	Ograniczenie uciążliwości zakładów z tzw. „Listy 80”	6	67
2	Przeprowadzanie kontroli przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez prowadzących instalacje, wymagające uzyskania pozwolenia zintegrowanego	49	20
3	Przestrzeganie przepisów w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz uiszczania opłaty produktowej	20	40
4	Przestrzeganie wymagań w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych	12	42
5	Prowadzenie kontroli podmiotów – posiadających decyzje o ustanowieniu stref ochronnych – w zakresie realizacji przyjętych programów ograniczenia uciążliwości do terenu, do którego posiadają tytuł prawny	17	18
6	Wypełnianie przez inwestorów wymagań ochrony środowiska	57	42
7	Przestrzeganie wymagań w zakresie eksploatacji składowisk odpadów	24	54
8	Przestrzeganie wymagań dotyczących termicznego przekształcania odpadów	2	50
9	Prowadzenie kontroli w zakresie międzynarodowego obrotu odpadami	19	11
10	Ocena prawidłowości postępowania z odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi	515	74
11	Przeprowadzenie kontroli podmiotów prowadzących działalność polegającą na recyklingu pojazdów samochodowych	50	72
12	Ograniczenie uciążliwości związanych z ponadnormatywną emisją hałasu	132	36
13	Ograniczenie uciążliwości związanych z ponadnormatywnym poziomem pól elektromagnetycznych	8	25
14	Kontrola potencjalnych sprawców poważnych awarii – kontrola zakładów dużego i zwiększonego ryzyka oraz innych zakładów posiadających substancje niebezpieczne mogących spowodować poważną awarię	79	62
15	Przestrzeganie zasad postępowania z substancjami zubażającymi warstwę ozonową	31	42
16	Wnoszenie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska	601	54
17	Ograniczenie uciążliwości zakładów umieszczonych na listach wojewódzkich	27	52
18	Ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza ze źródeł technologicznych i energetycznych	343	42
19	Ograniczenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków	539	53
20	Kontrola spełniania zasadniczych wymagań przez wprowadzane do obrotu urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń	18	28
21	Kontrola spełniania zasadniczych wymagań przez opakowania wprowadzane do obrotu	55	38
22	Kontrola obiektów i instalacji wyłączonych z eksploatacji (w tym postawionych w stan likwidacji lub upadłości) – w aspekcie przywrócenia środowiska do stanu właściwego	6	50
23	Ocena wypełniania wymogów ochrony środowiska na terenach rekreacyjno-turystycznych	7	86

Liczba zakładów o istotnym znaczeniu oddziaływania na środowisko, znajdujących się na terenie województwa śląskiego, jest aktualnie następująca:

- na liście krajowej w chwili jej zamknięcia (październik 2005) – znajdowało się 12 zakładów,
- na liście wojewódzkiej – znajdują się obecnie 63 zakłady.

W 2005 r. wyznaczono do realizacji przez WIOŚ Katowice 23 cele kontrolne.

Wykonano 985 kontroli planowych i 336 kontroli pozaplanowych. Kontrole pozaplanowe stanowią ponad 25% wszystkich przeprowadzanych kontroli.

Zadania kontrolne zrealizowane w 2005 r. w ramach planu rocznego (bez kontroli interwencyjnych) zestawiono w tabeli 1.

Z zestawienia wykonania planu rocznego wynika, że najwięcej kontroli planowych (problemowych i kompleksowych) obejmowało cele dotyczące zagadnień wnoszenia opłat za korzystanie ze środowiska (601) i oceny prawidłowości postępowania z odpadami, w tym z odpadami niebezpiecznymi (515). Liczba kontroli dotycząca wymienionych celów wzrosła w porównaniu z rokiem 2004 z uwagi na stosunkowo dużą ilość stwierdzonych nieprawidłowości (54-65%).

Liczbę kontroli sprawdzających ograniczenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i/lub niedostateczne oczyszczonych ścieków (539) oraz ograniczenia zanieczyszczeń emitowanych do powietrza ze źródeł technologicznych i energetycznych (343) prowadzono z uwagi na dużą ilość występujących na terenie województwa problemów związanych z emisją zanieczyszczeń do wód i powietrza. Ilość stwierdzonych uchybień w zakresie emisji do wód zmniejszyła się z 53% w roku 2004 do 42% w roku 2005 (przy zwiększonej ilości kontroli). W związku ze wzrostem świadomości dotyczącej konieczności oczyszczania wód oraz możliwościami dofinansowania ze środków UE zaobserwowano polepszenie stanu technicznego eksploatowanych dotychczas oczyszczalni, a co za tym idzie - poprawę ich skuteczności. Wzrosła też ilość oczyszczalni w rejonach, w których do tej pory gospodarka wodno-ściekowa była nieuregulowana. Pozwala to przypuszczać, że tendencja zmniejszania ilości stwierdzanych naruszeń będzie miała charakter stały.

W zakresie emisji do powietrza ilość kontroli oraz ilość stwierdzonych uchybień kształtują się na tym samym poziomie co w roku 2004.

Najniższy wskaźnik stwierdzonych przekroczeń dotyczy kontroli związanych z międzynarodowym obrotem odpadami (11%) i realizacją decyzji o ustanowieniu stref ochronnych (18%). Kontrole ograni-

czenia szkodliwego oddziaływania na teren, do którego zakład posiada tytuł prawny – realizacji decyzji o ustanowieniu stref ochronnych pozwoliło ustalić, że większość podmiotów zrealizowała nałożone obowiązki i tym samym ograniczyła oddziaływanie na tereny sąsiednie. Tylko w 3 na 17 skontrolowanych zakładów stwierdzono brak realizacji obowiązków nałożonych decyzjami wojewody (brak ustalenia rzeczywistego przebiegu granic strefy ochronnej oczyszczalni lub niezrealizowanie wszystkich obowiązków nakazanych decyzją).

1.1. Kontrole podmiotów z zakresu przestrzegania wymagań ochrony środowiska zawartych w dyrektywach UE

W 2005 r. przeprowadzono 964 kontrole dotyczące przestrzegania wybranych dyrektyw. Wykaz kontroli realizacji poszczególnych dyrektyw zestawiono w tabeli 2.

W 617 kontrolach stwierdzono nieprawidłowości. W 283 przypadkach pouczono prowadzących instalacje o możliwych sankcjach w przypadku dalszego uchylania się od wykonywania obowiązków wynikających z mocy prawa oraz decyzji administracyjnych, a w 60 nałożono grzywnę w postaci mandatu karnego. Wymierzono 15 kar pieniężnych oraz skierowano 58 wystąpień do innych organów. Zarządzeniami pokontrolnymi w 582 przypadkach zobowiązano prowadzących instalacje do usunięcia nieprawidłowości.

1.1.1. Nadzór nad instalacjami objętymi Dyrektywą IPPC (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola)

Zadanie to realizowane jest m.in. poprzez tworzenie w wojewódzkim inspektoracie ochrony środowiska wyspecjalizowanej grupy inspektorów dla prowadzenia kontroli instalacji mogących w znacznym stopniu oddziaływać na środowisko oraz udziału w procedurze ustalania programów dostosowawczych. W ramach tego zagadnienia WIOŚ wnosi również swoje uwagi w formie opinii i postanowień do właściwego organu (wojewoda, starosta) w odniesieniu do wniosków zakładów o udzielenie pozwoleń zintegrowanych.

1.1.2. Dostosowanie procedur transgranicznego przemieszczania odpadów w odniesieniu do odpadów z tzw. „zielonej listy”, nie objętych okresem przejściowym (EWG/259/93)

Od lat w sferze działań Inspekcji znajdowały się zagadnienia związane z przywozem, wywozem i prze-

Tabela 2. Wykaz kontroli realizacji poszczególnych dyrektyw

Lp	Dyrektywa	Opis	Liczba kontroli ogółem	Liczba kontroli, w których stwierdzono naruszenie	Zastosowane sankcje					
					pouczenie	mandat karny	zarządzenia pokontrolne	wystąpienia do innych organów	kara pieniężna	wstrzymanie ruchu instalacji
Przepisy dotyczące zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń										
1	96/61/WE	Zintegrowane zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczeń	57	17	5	2	15	8	4	0
2	96/82/WE	Ograniczanie głównych ryzyk wypadków z udziałem substancji niebezpiecznych	38	16	0	0	7	14	0	0
3	99/13/WE	Ograniczanie emisji lotnych związków organicznych z zastosowania rozpuszczalników organicznych w pewnych zakładach i instalacjach	2	0	0	0	0	0	0	0
Przepisy dotyczące jakości wody										
4	74/464/EWG	Zanieczyszczenia spowodowane niektórymi substancjami niebezpiecznymi odprowadzanymi do środowiska wodnego	134	77	17	8	76	0	0	0
5	80/68/EWG	Ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniem przez niektóre substancje niebezpieczne	28	17	9	0	16	1	0	0
6	91/271/EWG	Oczyszczanie ścieków komunalnych	60	44	13	1	43	5	9	0
Przepisy dotyczące odpadów										
7	75/442/WE	Odpady	385	286	142	35	271	14	0	0
8	91/689/EWG	Odpady niebezpieczne	206	136	83	14	132	10	0	0
9	99/31/WE	Składowanie odpadów	33	18	12	0	17	5	0	0
Przepisy dotyczące zanieczyszczenia powietrza										
10	89/369/EWG	Zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza przez nowe spalarnie odpadów	1	0	0	0	0	0	0	0
11	89/429/EWG	Zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza przez istniejące spalarnie odpadów	1	0	0	0	0	0	0	0
12	94/67/WE	Spalanie odpadów niebezpiecznych	2	2	2	0	2	0	0	0
13	2000/76/WE	Spalanie odpadów	1	0	0	0	0	0	0	0
14	2001/80/WE	Ograniczenie emisji niektórych zanieczyszczeń z dużych źródeł spalania do powietrza	16	4	0	0	3	1	2	0

wozem przez teren Polski odpadów. Przystąpienie Polski do UE i konieczność dostosowania się podczas kontroli przemieszczania odpadów do wymogów Rozporządzenia Rady EWG 253/93 wymaga ustanowienia właściwych procedur.

Inspektorzy WIOŚ uczestniczą w procedurze poprzedzającej udzielenie zezwolenia na przywóz na terytorium RP, przewóz lub wywóz z obszaru RP odpadów i poprzez kontrolę przedsiębiorców i wyrażanie

opinii dotyczącej prawidłowości eksploatacji instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania tych odpadów oraz przestrzegania wymagań ochrony środowiska.

WIOŚ sprawuje również kontrolę nad prawidłowością gospodarowania odpadami będącymi przedmiotem międzynarodowego obrotu odpadami.

Inspektorzy WIOŚ biorą czynny udział w projektach twinningowych prowadzonych przez ekspertów unijnych.

Główne cele projektów to:

- analiza sytuacji prawnej w Polsce i dostosowanie do standardów UE,
- organizacja efektywnej obsługi w zakresie administracji,
- opracowanie przewodników i propozycje rozwiązań technicznych.

1.1.3. Monitorowanie wprowadzonych na rynek wyrobów podlegających dyrektywom nowego podejścia

Zgodnie z wymogami Unii Europejskiej przystąpienie do Jednolitego Rynku wymaga wdrożenia dyrektyw nowego podejścia – określających dla poszczególnych grup towarów wymagania zasadnicze (wymagania dotyczące bezpieczeństwa produktu dla ludzi i środowiska). Dyrektywy te przewidują, że wyroby wprowadzane na rynek unijny po raz pierwszy muszą spełniać zasadnicze wymagania wynikające z dyrektyw nowego podejścia. Zakres kontroli Nadzoru Rynku obejmuje urządzenia wprowadzane do obrotu i opakowania. Kontrola urządzeń stosowanych na zewnątrz pomieszczeń polega na sprawdzeniu oznakowania bezpieczeństwa CE i gwarantowanego poziomu mocy akustycznej oraz analizie dokumentacji potwierdzającej badanie wyrobu zgodne z dyrektywami UE. Kontrola opakowań natomiast kładzie szczególny nacisk na:

- zapobieganie powstawania odpadów u źródła,
- sumę zawartości metali ciężkich w opakowaniu,
- ograniczenie zawartości niebezpiecznych i szczególnie szkodliwych dla środowiska substancji w każdym elemencie opakowania,
- przydatność opakowania do wielokrotnego użytku oraz przydatność do odzysku.

Stwierdzone w wyniku kontroli uchybienia dotyczyły stosowania oznakowania opakowań niezgodnego z rozporządzeniem w sprawie określania wzorów oznakowania opakowań oraz braku badań na zawartość metali ciężkich w opakowaniu.

1.1.4. Monitorowanie realizacji „Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych do roku 2015”

Program został przygotowany na podstawie zobowiązań Traktatu o Akcesji Polski do Unii Europejskiej zgodnie z obowiązkiem zawartym w ustawie Prawo wodne. Program określa wykazy aglomeracji, które powinny być wyposażone w określonych terminach w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków oraz wielkość ładunków zanieczyszczeń pochodzących z tych aglomeracji koniecznych do usunięcia. Określa również przedsięwzięcia w zakresie budowy i modernizacji zbiorczych sieci kanalizacyjnych

i oczyszczalni ścieków komunalnych oraz terminy ich realizacji.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przeprowadza ocenę wszystkich aglomeracji pod kątem wykonywania zadań własnych gmin tj. oczyszczania ścieków komunalnych i spełniania przez oczyszczalnie ścieków komunalnych wymagań rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

1.1.5. Monitorowanie realizacji odzysku i recyklingu opakowań i odpadów opakowaniowych

Jednym z celów kontrolnych było sprawdzenie realizacji obowiązków wynikających z przepisów dotyczących odzysku i recyklingu opakowań i odpadów opakowaniowych. Prowadzone w roku 2005 kontrole dotyczyły przedsiębiorców wprowadzających na rynek produkty w opakowaniach. 40% kontroli wykazało naruszenie wymagań wynikających z ustawy o obowiązkach przedsiębiorców. Uchybienia polegały przede wszystkim na niezgłoszeniu do urzędu marszałkowskiego faktu wprowadzania na rynek produktów w opakowaniach oraz braku lub nieterminowego składania sprawozdań z osiągniętych poziomów odzysku i recyklingu.

1.1.6. Monitorowanie realizacji odzysku i recyklingu pojazdów samochodowych

W związku z wejściem w życie nowych przepisów dotyczących recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji GIOŚ wprowadził cykl kontrolny obejmujący realizację przepisów w tym zakresie. Kontrole prowadzono przede wszystkim na wniosek organów ochrony środowiska (wojewoda, starosta), w związku z prowadzonym postępowaniem zmierzającym do udzielenia pozwolenia na wytwarzanie odpadów oraz zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku odpadów powstających w związku z eksploatacją stacji demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Wszystkie kontrolowane stacje demontażu pojazdów prowadziły lub będą prowadziły mechaniczno-ręczny proces demontażu osuszonych pojazdów. Demontaż prowadzony był do etapu odzyskania z pojazdu części nadających się do ponownego użycia oraz odpadów, dla których prowadzący stacje znajdują nabywców.

Większość kontrolowanych stacji posiada wyposażenie pozwalające na osuszanie i demontaż pojazdów zgodnie z wymaganiami określonymi

Fot. 1. Stacja demontażu pojazdów (P. Prochot)

w rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie minimalnych wymagań dla stacji demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Pozostałości po wstępnym demontażu są prasowane lub przekazywane do punktu strzępienia.

Głównymi naruszeniami stwierdzonymi w kontrolowanych stacjach demontażu były:

- nieprawidłowo prowadzona ewidencja odpadów,
- brak lub nieprawidłowo sporządzana sprawozdawczość dotycząca gospodarowania odpadami,
- przekazywanie odpadów odbiorcom nieposiadającym wymaganych zezwoleń na gospodarowanie odpadami (zbieranie, transport, odzysk lub unieszkodliwianie),
- błędy w kodyfikacji odpadów,
- brak sprawozdawczości w zakresie korzystania ze środowiska,
- niewnoszenie opłat za korzystanie ze środowiska lub nieprawidłowe naliczanie opłat,
- niewłaściwe magazynowanie odpadów,
- brak umowy na odprowadzanie ścieków do kanalizacji innych odbiorców,
- brak pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie podczyszczonych wód opadowych do wód lub do ziemi.

Z uwagi na brak okresu przejściowego w obowiązywaniu wymagań ustawy oraz aktów wykonawczych do niej, przedmiotowe kontrole traktowano jako pilotażowe.

Nowe zadania wymagają również rozbudowy istniejących baz danych, jak też utworzenia nowych baz, np. zawierających informacje o korzystaniu

ze środowiska w zakresie emisji do powietrza, poboru wód, emisji zanieczyszczeń do wód i do ziemi jako realizacji obowiązku wynikającego z obowiązujących przepisów, a w szczególności sposobu zbierania i raportowania do Komisji Europejskiej danych dotyczących emisji zanieczyszczeń do powietrza i wód, zgodnie z Decyzją Komisji z dnia 17 lipca 2002 r. nr 2000/479/WE w sprawie wdrożenia europejskiego rejestru emisji zanieczyszczeń (EPER) zgodnie z art. 15 dyrektywy Rady 96/61/WE, dotyczącej zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (IPPC). Tak więc członkostwo w Zjednoczonej Europie nie tylko otworzyło przed Inspekcją Ochrony Środowiska nowe perspektywy, ale rozszerzyło również zakres obowiązków.

1.2. Zagadnienia związane z działaniami pokontrolnymi IOŚ

Działania dyscyplinujące podejmowane są przez WIOŚ w przypadkach stwierdzonych naruszeń ochrony środowiska, w celu przymuszenia podmiotów do wypełnienia obowiązków wynikających z przepisów prawa, pozwoleń lub zezwoleń (decyzji) określających zakres i warunki korzystania ze środowiska oraz wyeliminowania zagrożeń środowiska.

Na podstawie ustaleń 1321 kontroli przeprowadzonych w 2005 roku wydano 800 zarządzeń pokontrolnych nakładających na poszczególne jednostki od kilku do kilkunastu obowiązków.

W związku z koniecznością włączenia innych organów do współdziałania w wyegzekwowaniu usunięcia przez kontrolowane podmioty naruszeń wymagań ochrony środowiska, WIOŚ Katowice skierował łącznie 151 wniosków do organów administracji samorządowej i 78 wniosków do organów administracji rządowej.

W przypadkach, w których stwierdzono naruszenia przepisów o ochronie środowiska (wykroczenie z art. 360 pkt 2 ustawy Prawo ochrony środowiska i art. 71 pkt. 1 ustawy o odpadach) Inspektorat wystąpił z wnioskiem o ukaranie kierownictwa zakładu do właściwego terenowo sądu grodzkiego. Ponadto nałożono grzywny w drodze 115 mandatów karnych na łączną kwotę: 13.350,00 zł. W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami dopuszczalnej emisji do środowiska wydano łącznie 139 decyzji o karze bieżącej.

Na wnioski zakładów realizujących przedsięwzięcia zmierzające do usunięcia przyczyn wymierzonych kar, wydano 46 decyzji odraczających termin płatności kar – na łączną kwotę 3.049.036,55 zł.

2. Kontrole interwencyjne

W roku 2005 wpłynęło 491 wniosków o przeprowadzenie kontroli interwencyjnych. We własnym zakresie rozpatrzono 420 wniosków (ryc. 1), w tym w pozytywny sposób załatwiono 386 spraw (tj. 92%), negatywnie – 10 (co stanowi 2% ogółu rozpatrzonych interwencji), w inny sposób 24 (6%). Do załatwienia przez inne organy, według właściwości, przekazano 71 wniosków.

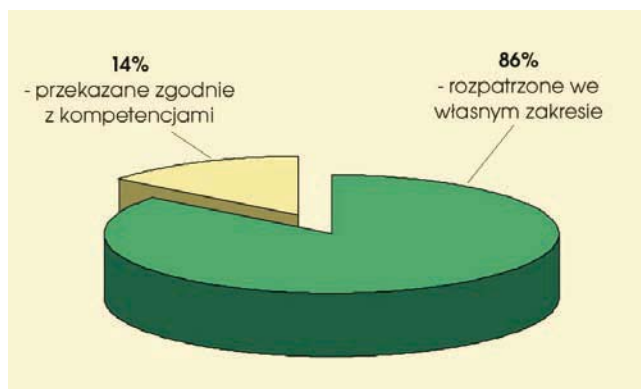
Podstawowym przedmiotem interwencji były problemy związane z gospodarką odpadami (32%), z uciążliwościami związanymi z hałasem (24%), z gospodarką wodno-ściekową (22%) oraz wynikającymi z ponadnormatywnej emisji zanieczyszczeń do powietrza (19%) (ryc. 2).

Bezpośrednimi przyczynami uciążliwości podnoszonych w interwencjach były przede wszystkim: prowadzenie działalności gospodarczej bez określenia warunków korzystania ze środowiska, odprowadzanie niedostatecznie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i do gruntu w większości przez gospodarstwa domowe, nieprawidłowości w zakresie gospodarowania odpadami, powstawanie nielegalnych wysypisk oraz nieodpowiednia eksploatacja składowisk odpadów komunalnych

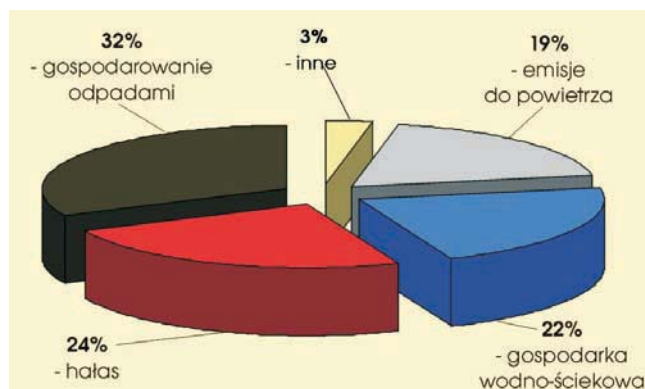
i przemysłowych, a także emisja nadmiernego hałasu przez obiekty działalności gospodarczej i ciągi komunikacyjne.

Na szczególną uwagę zasługuje problem podmiotów, które zgodnie z nowymi przepisami prawa, nie wymagają uzyskania pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza, a działalność ich stanowi uciążliwość dla sąsiednich posesji. Najczęściej pojawiającym się przykładem tego rodzaju uciążliwości są lokalne kotłownie o mocy cieplnej poniżej 1 MW_t oraz małe instalacje używające w procesach produkcyjnych substancji zawierających rozpuszczalniki. Brak możliwości wykonania pomiarów emisji do powietrza w takich przypadkach i stwierdzenia ewentualnych przekroczeń ogranicza w istotny sposób pole działania WIOŚ.

W wyniku podjętych kontroli nałożono 29 mandatów, wydano 165 zarządzeń pokontrolnych, skierowano 38 wniosków do organów administracji rządowej i 74 wnioski do organów administracji samorządowej, wszczęto 15 postępowań karno-administracyjnych, wydano 10 decyzji nakładających zobowiązania niepieniężne, w tym 7 – ostatecznych.

Ryc. 1. Struktura skarg i wniosków skierowanych do WIOŚ w Katowicach w 2005 r.

Ryc. 2. Skargi i wnioski skierowane do WIOŚ w Katowicach w roku 2005 – sposób rozpatrzenia

3. Działalność kontrolna dotycząca poważnych awarii oraz zakładów dużego i zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii

Inspekcja Ochrony Środowiska realizuje również zadania w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom. Zgodnie z ustawą o Inspekcji Ochrony Środowiska realizowane są kontrole jednostek, których działalność może stanowić przyczynę powstawania poważnej awarii. Kontrolami objęte są instalacje stacjonarne służące do produkcji, przetwarzania,

sprzedawania, gromadzenia i przesyłania substancji niebezpiecznych w takiej formie i ilości, że stwarza to ryzyko awarii lub katastrof. Dotyczy to m. in. takich substancji jak: chlor, amoniak, środki ochrony roślin, produkty ropopochodne, oleje przepracowane. Ponadto w przypadku zdarzeń mających znamiona poważnej awarii przemysłowej, Inspekcja Ochrony

Fot. 2. Usuwanie skutków awarii (I. Kiszka)

Środowiska współdziała w akcji ich zwalczania z jednostkami wchodzącymi w skład Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego oraz prowadzi nadzór nad usuwaniem skutków takich awarii.

3.1. Wojewódzki rejestr potencjalnych sprawców poważnych awarii

Według stanu na dzień 31 grudnia 2005 r. rejestr zakładów, potencjalnych sprawców poważnych awarii, obejmował 92 zakłady, z czego 35 to zakłady zakwalifikowane do grupy o dużym ryzyku oraz zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR-16 zakładów i ZZR-19 zakładów).

W roku 2005 przeprowadzono 97 kontrole w zakładach mogących potencjalnie spowodować poważne awarie. W tym:

- 22 kontrole zakładów o dużym ryzyku (ZDR),
- 21 kontroli zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR),
- 25 kontroli interwencyjnych w związku z występującymi zdarzeniami awaryjnymi,
- 29 innych kontroli.

W ramach kontroli zakładów mogących potencjalnie spowodować poważne awarie sprawdzano wykonanie obowiązków wynikających z ustawy o substancjach i preparatach chemicznych w zakresie kart charakterystyk substancji i preparatów niebezpiecznych. Stwierdzone naruszenia dotyczyły w szczególności:

- niedotrzymania terminów aktualizacji, braku istotnych informacji lub zapisów niezgodnych z stanem faktycznym w dokumentacji obowiązujących zakłady ryzyka (Zgłoszenia, Programy zapobiegania awariom, Raporty o bezpieczeństwie),
- nieuregulowania stanu formalno-prawnego w zakresie gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi,
- nieuregulowania stanu formalno-prawnego w zakresie gospodarki wodno-ściekowej,
- przywrócenia do pełnej sprawności technicznej urządzeń i instalacji zabezpieczających przed wystąpieniem poważnej awarii przemysłowej,
- brak aktualnych lub sporządzone nieprawidłowo

wo karty charakterystyki substancji i preparatów chemicznych niebezpiecznych,

- brak potwierdzenia zapoznania się pracowników z kartami charakterystyk substancji niebezpiecznych,
- brak właściwego oznakowania miejsc zbiorników oraz rurociągów zawierających substancje niebezpieczne.

WIOŚ uczestniczy w wojewódzkim systemie reagowania kryzysowego zgodnie z zatwierdzonym przez Wojewodę Śląskiego „Planem reagowania kryzysowego województwa śląskiego”, zgodnie z Procedurą P AF-08 „Zasady działania Inspekcji Ochrony Środowiska w akcji zwalczania poważnej awarii”.

Na wypadek wystąpienia poważnej awarii obowiązuje w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska system całodobowych dyżurów obejmujący zespoły dyżurne. System działa zgodnie ze „Szczegółowymi zasadami postępowania inspektorów Inspekcji Ochrony Środowiska w przypadku wystąpienia poważnej awarii oraz zasadami ich współdziałania z innymi organami administracji publicznej”, zatwierdzonymi przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w 2003 roku.

Podobnie jak w ubiegłych latach, obowiązuje całodobowa gotowość dwuosobowych zespołów dyżurnych w Katowicach, Bielsku-Białej i Częstochowie. Zespoły dyżurne dysponują samochodem, niezbędnym sprzętem i telefonami komórkowymi. Łączność przez telefonię komórkową obejmuje zasięgiem województwo śląskie, Warszawę i Gdańsk.

3.2. Poważne awarie w 2005 roku

Zakłady Tworzyw Sztucznych NITRON S.A. w Krupskim Młynie

W dniu 20.07.2005 r. na terenie Zakładu Materiałów Wybuchowych doszło do wybuchu mieszanki nitrogliceryny/nitroglikolu w ilości 1400 kg w obiekcie N-4 (bunkier przykryty ziemią). W wyniku wybuchu sześć osób hospitalizowano, całkowitemu zniszczeniu uległ ww. obiekt oraz uszkodzeniom uległy obiekty sąsiednie, w tym 2 przepompownie ścieków i obiekty, w których znajdowały się materiały niebezpieczne.

Wg protokołu z prac Zespołu powołanego poleceniem Prezesa Zarządu ZTSz NITRON S.A. prawdopodobną przyczyną awarii w magazynie było nieoczekiwane wystąpienie zakłóceń w pracy zaworów (opóźnienia czasu otwarcia) w obszarze pobierania nitroestrów ze zbiornika magazynowego do rurociągu transportującego emulsję do mieszalni.

POLIFARB CIESZYN-WROCŁAW S.A. Oddział w Cieszynie

W dniu 5.12.2005 r., przedstawiciel POLIFARB CIESZYN-WROCŁAW S.A. Oddział Cieszyn przekazał informację o uwolnieniu do gruntu rozpuszczalnika przemysłowego, w wyniku rozszczelnienia cysterny stojącej na zakładowej bocznicy kolejowej. Ustalono, iż brakuje łącznie 13 270 kg substancji o nazwie handlowej Shellsol T i istnieje duże prawdopodobieństwo, iż cała ilość brakującej substancji została uwolniona do środowiska. Najbardziej prawdopodobną przyczyną uwolnienia substancji z cysterny było uszkodzenie uszczelnienia gumowego zaworu dennego cysterny. Przez uszkodzony zawór denny woda przedostała się do rurociągu spustowego, gdzie zamarzając rozsadziła połączenie kołnierzo-we zaworu.

WIOŚ podjął niezwłocznie działania monitoringu na ciekach wodnych tj. „rowie północnym” i rzecze Olzie, pod kątem ewentualnego przedostawania się zanieczyszczeń i skuteczności podjętych środków zabezpieczających przez prowadzące akcję ratowniczą jednostki Państwowej Straży Pożarnej. Akcja ratownicza ze strony Państwowej Straży Pożarnej została zakończona w dniu 8.12.2005 r. Jednocześnie prowadzący akcję przekazali nadzór nad miejscem zdarzenia sprawcy tj. POLIFARB CIESZYN-WROCŁAW S.A. Oddział Cieszyn.

Z przeprowadzonych ustaleń można domniemywać, iż większość zanieczyszczenia znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca uwolnienia substancji niebezpiecznej z cysterny kolejowej na terenie zakładu i ulega stopniowej migracji w gruncie jak również za pomocą kanalizacji deszczowej. Można stwierdzić, iż proces migracji zachodzi dość wolno. Zakład przystąpił do badania stopnia zanieczyszczenia środowiska wokół miejsca uwolnienia substancji w celu ustalenia zakresu prac rekultywacyjnych.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji Stadion Zimowy Tychy

W dniu 24.08.2005 na terenie MOSIR Stadionu Zimowego w Tychach nastąpiło uwolnienie około 2320 kg amoniaku z instalacji chłodniczej lodowiska.

Przyczyną poważnej awarii był napływ wód opadowych do pomieszczeń technologicznych pod płytą lodowiska, w których znajdowała się instalacja i zbiorniki z amoniakiem. Awaria wystąpiła po kilkudniowych opadach deszczu. Wypór wody, która napłynęła do pomieszczeń technologicznych spowodował uniesienie zbiornika awaryjnego zrzutu

amoniaku wraz z wykonanymi ze zbrojonego betonu podporami i rozszczelnienie instalacji chłodniczej lodowiska i niekontrolowane uwolnienie amoniaku do wody opadowej oraz emisja do powietrza.

W wyniku awarii hospitalizowano z ogólnymi ob-

jawami zatrucia dziewięć osób, w tym troje dzieci w wieku 11-16 lat.

W dniu 16.09.2005 roku instalacja chłodnicza Lodowiska MOSIR w Tychach została opróżniona z amoniaku i od tego dnia nie jest eksploatowana.

4. Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych kontroli podmiotów prowadzących działalność na terenie województwa śląskiego można stwierdzić, że następuje systematyczna poprawa w przestrzeganiu przez te podmioty wymagań ochrony środowiska. Coraz więcej przedsiębiorców dotrzymuje warunków określonych w uzyskanych pozwoleniach i zezwoleniach. Powodem naruszeń w przypadkach eksploatacji instalacji o uregulowanym stanie formalnoprawnym jest zazwyczaj brak prawidłowego nadzoru nad pracą urządzeń i instalacji, niedbałość podczas utrzymywania prawidłowego przebiegu procesów technologicznych, a także brak systematycznych przeglądów i badań. Wymienione nieprawidłowości są eliminowane w ramach realizacji zarządzeń pokontrolnych. Obserwuje się poprawę w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (modernizacja urządzeń, inwestowanie w nowe urządzenia). Modernizacja i rozbudowa zakładów niesie ze sobą również inwestycje w zakresie ochrony środowiska. Poprawa w zakresie ochrony środowiska przed hałasem jest wynikiem nie tylko podejmowanych działań proekologicznych przez zakłady, polegających

na modernizacji i wymianie zużytych instalacji, montażu tłumików i osłon dźwiękochłonnych, ale także zmian aktów prawnych podwyższających dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku dla niektórych funkcji terenów podlegających ochronie akustycznej.

Problemem pozostają jednak nadal sprawy prawidłowej gospodarki odpadami. Wiele zakładów prowadzi działalność bez należytej znajomości wszystkich obowiązków i zadań wynikających z uregulowań prawnych w tym zakresie.

W zakresie emisji do powietrza, zwłaszcza dla dużych instalacji, udało się na przestrzeni ostatnich lat wypracować kierunki działań pozwalających ograniczyć emisję do wymaganego poziomu. W związku z tym można przewidywać, że polepszenie jakości powietrza będzie miało charakter stały. Problemem w tym komponencie środowiska jawią się instalacje małe, które nie wymagają uzyskania pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza, ale ich lokalizacja powoduje konflikty społeczne (np. lokalne kotłownie o niskich kominach, czy niewielkie warsztaty lakiernicze, zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej).